

ד' מינים מצילין מארבע מיתות ב"ד

ולקחתם לכם ביום הראשון (אמור כ"ג מ') הטעם הוא קדמא ואזלא מונח רביע.

וי"ל צע"ה, דבחומש אורח הראשונים (אמור) ביארו שד' מינים הם כנגד ארבע מיתות בית דין, ואמר הקצ"ה אם הבאתם לפני ארבע מינים שזולזל אני מכפר לכם על ארבע מיתות בית דין, ולזה בא על ולקחתם לכם טעם קדמא ואזלא, ביום הראשון מונח רביע, שזכות ד' מינים קדמא ואזלא ד' מיתות צ"ד.

יש שעשו ארון לקבורה מדפני הסוכה

בחזרת יאיר כתב שאזני הגאון ר' משה שמשון צנצן ליווה כפי שמעיד בנו, שארוננו לקבורה יעשה מדפנות הסוכה שלו, וצע"ה יבאר שייכות סוכה וארון לקבורה, דהאלשיך (אמור) ביאר הקרא בסוכות תשבו שבעת ימים, שיעשה עיקר החג משיבה בסוכות, לשית על לבו לזאת מדירת קבע ולשבת בדירת עראי, כי בזה החי יתן אל לבו, כי אין זאת דירת קבע כי אם בעולם העליון, וביום הולדו יבא מדירת קבע ובא אל דירת עראי, וזה רמז שבעת ימים, רמז אל ימי שנתינו שבעים שנה שיחד כלם שבעים שנה דירת עראי המה עכ"ד.

ובבבן מוזן שראוי לעשות ארון מדפני הסוכה להזכיר יום המיתה, שהרי סוכה שהוא דירת ארעי מעורר האדם שזה העולם הוא דירת ארעי.

ובשארית מנחם לסוכות כתב, בסכ"ה הוא ר"ת צ'אשר ה'וא ס'וף כ'ל ה'אדם.

לע"ל יבעטו אוה"ע במצות סוכה שלא להשלים שם הוי"ה

בריש מסכת ע"ז (דף ג.) אמרו חז"ל לע"ל יאמרו אוה"ע תנה לנו מראש, והקצ"ה מזה להם לעשות סוכה וכ"א צועט צוכתו ויוא, ויל"ד למה באמת מיאנו בסוכה, הלא הם צקשו לעשות מזה ולמה עתה חזרו.

אולם י"ל שצכוונה מיאנו במלות סוכה, דבאיכה (א' י') כתיב כי ראחתי גוים באה מקדשה, וכתב הגאליאנטי שצחורבן ציהמ"ק נעשה פירוד צין שם י"ה לו"ה, ולכן תמצא כי ראחתי ס'ת י"ה, בא' מקדש'ה ס'ת ו"ה ותיבת גו"ם צאמנע, לפי שהגוים הצריכו ציהמ"ק ועשו פירוד צין שם י"ה לו"ה, וכ"ז שאין לנו מקדש אין השם שלם עכ"ד.

ראיתא שסוכה וסכך הם צורת אותיות ו"ה, דהסכך ארוכים הם צורת ו', ודפנות הסוכה שמים כהלכתן ושלישית אפילו טפח הם צורת ה', וצוכה משלימין אותיות ו"ה שנחסר משם הוי"ה.

ולבבן נותן להם הקצ"ה דוקא מלות סוכה לתקן מה שעמלק עשה פירוד צשמו יחצרך, אבל אוה"ע הם כמו"ש צמסכת עירוצין (דף י"ט.) רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרים צתשובה, ולכן הקצ"ה מציא חוס גדול צצחינת גיהנים, ואכן אין רוצין לקיימה דאין רוצין לתקן מה שעוהו צשמו הגדול.

מלולב מותר ליהנות מעוה"ז אף שהוא חלקו של עשו

במסכת סוכה (דף ל"ח.) אמרו חז"ל רב אחא בר יעקב ממטי ליה ומייתי ליה [הלולב] אמר דין גירא צעיני דשיטנא.

רבע"ה יבאר, דצמדרש רבה (אמור פ"ל א') אמר ר' אבא בר כהנא משכר לקיחה אתה למד שכר לקיחה, צמזרים כתיב (צא י"ב כ"ב) ולקחתם אגודת אצוב צכמה הוית טימיא דידיה צד' מיני, והוא גרס לישראל לירש ציזת הים ציזת סיחון ועוג ציזת ל"א מלכים, לולב צעומד על האדם צכמה דמים וכמה מלות יש צו עאכ"ו, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם ולקחתם לכם ביום הראשון ע"כ, הרי לן שמלות ד' מינים משפיעין עשירות לישראל.

והנה הקשו איך הותר לישראל ליהנות מעוה"ז הלא יעקב ועשו חלקו צנחלת שני עולמות, ויעקב לקח לו עוה"צ, ועשו לקח לו עוה"ז, א"כ עוה"ז שייך לעשו, וי"ל דרש"י כתב עה"פ (וירא כ"ב י') ויקח את המאכלת, שלכן נקרא מאכלת ע"ש שישראל אוכלים מתן שכרה, יוא מזה שגדול עקידת יצחק יותר ממה שחלקו צשני עולמות, ומותר לישראל ליהנות מעוה"ז מחלקו של עשו.

ובצמדרש רבה (אמור פ"ל י') אמרו פרי עץ הדור זה אברהם שהדרו הקדוש צרוך הוא צשיבה טובה שנאמר (חיי"ש כ"ד א') ואברהם זקן בא צימים, כפות תמרים זה יצחק שהיה כפות ועקוד על גצי המזבח.

וד"ש ראצ"י היה ממטי ומייתי הלולב ואומר דין - הלולב גירא צעיני דשיטנא, דמכח מאכלת דעקידת יצחק אוכלים מעוה"ז אף שהוא חלקו של עשו.

האזרח ה' יתירה להוציא נשים ממצות סוכה

במסכת סוכה (דף כ"ה.) אמרו חז"ל כל האזרח בישראל האזרח להוציא נשים, והקשה הפני יהושע הא מילתא דפשיטא היא זכולה תלמודא דכל מלות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, ומירץ דהוה מסיק אדעתיה דמקשן לחייב נשים בסוכה, מדין תשבו כעין תדורו או מגזירה שוה דט"ו ט"ו.

והנה צעדות ישראל (יומי דהילולא ערב סוכות) טרח לבאר באופן עמוק איך הוציא נשים מן מלות סוכה מאות ה' של האזרח.

ובע"ה י"ל דהגר"א צה"ש (א' ד') כ' עה"פ צה"ש (א' ד') משכני אחריו נרועה, לתרץ קושיות הטור למה עושין סוכות בט"ו תשרי ולא בפסח שאז ילאו ממזרים צעני הכבוד, וציאר לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים, ולא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ציוה"כ וממחרת ציוה על מלאכת המשכן, וזה היה צי"א תשרי, וכתיב צפרשת ויקהל (ל"ו ג') והם הציאו אליו עוד נדבה צוקר צוקר, צ' ימים הרי י"ג בתשרי, וצי"ד בתשרי נטלו כל חכם לצ ממשה את הזהב צמנין וצמשקל, וצט"ו תשרי התחילו לעשות המשכן ואז חזרו עני הכבוד, ולכן אנו עושים סוכות דוקא בט"ו תשרי, וכ"כ החת"ס דדרשה לשנת שזבה.

ובע"ה ט"ז (כי תשא ל"ז י"ד) עה"פ וינחם ה' על הרעה כתב, ה' רעה כתיב, שעשו ה' רעות צחטא העגל, אכלו ושמו, ויקומו לנחק, וישתחו, ויזבחו, ומחולות, וי"ל כנגד ה' רעות שעשו הוה צורת סוכה צלורת אות ה', שמים כהלכתן ושלשי אפילו טפח לכפר על חטא העגל צה' רעות.

ואחר כ"ז מדויק דרש חז"ל האזרח להוציא נשים ודרשו כן מאות ה', דסוכה הוא זכר לעני כבוד שחזרו אחר חטא העגל דהקצ"ה מחל להם אותו עון עם ה' רעות שעשו, אבל נשים שלא חטאו צעגל לא הוצרכו לסוכה שהוא זכר על מחילת עון העגל צה' רעות, ושפיר הוציאו נשים מסוכה צה' של האזרח.

כוכבים גדולים נראים מתוך הסכך רומזין לאחדות

בשו"ע או"ח (סימן תרל"א ס"ג) כתב המחבר דרך הסיכון להיות קל, כדי שיראו ממנו הכוכבים הגדולים.

וענין כוכבים בסוכה יתבאר בע"ה, דצמח נדיק (לך) כתב דישראל נמשלו לכוכבים, כמו שכתוב צפרשת דברים (א' י') והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, והקצ"ה אמר לאברהם (לך לך ט"ו ה') הצט

נא השמימה וספור הכוכבים ויאמר לו כה יהיה זרעך, וכמו שהכוכב אף על פי שנראה אלנו קטן, באמת הוא גדול מאוד, כן כל איש ואיש מישראל, על ידי שמטיב מעשיו ומהפך חומר לזרה יוכל להציא הגאולה שלימה עכ"ד.

וסוכה מעורר לאחדות, כמו"ש צמסכת סוכה (דף כ"ו:): כל ישראל ראויים ליטב בסוכה אחת, וצפאריה מנחם לסוכות כתב שלכן לע"ל ינסה הקצ"ה אוה"ע צמלות סוכה שרומז לאחדות, ולא יליתו כיון דאוה"ע כולם פרודים, ולכן נקרא סוכת שלם, ומכוכבים למדין להחזיק כ"א מישראל לטוב אפילו שאין ראין צו גדלות, כמו כוכבים נראים קטן אבל הם גדולים מאד.

מקיפין הבימה זכר למזבח שמאחד

יש ליתן טעם שמקיפין את הבימה צד' מינים, דד' מינים מורה על אחדות כמו"ש צמדרש רבה (אמור פ"ל י"צ) שד' מינים שכלול צמרמזין על ד' כתות, טעם וריח, לא טעם ולא ריח, טעם ולא ריח, ריח ולא טעם, והגאון ר' יוסף ענגל צספרו אורות יוסף (דפוס תשע"ט דרוש ד' אות ל') הציא צסם המהר"ל (נתיבות עולם נתיב שלום פ"צ ד"ה וצפרק) שמוצא הוא מאחד, דצעת שהקריבו צבמה עשה כל אחד צמה לעצמו וזה הוה כולו פירוד, לא כן כשנאסרו הצמות ולא הקריבו רק צמוצת הוה כולו אחדות, ולכן אמרו חז"ל צמסכת נדרים (דף ס:) הנודר כאילו צנה צמה, דהנודר מזיר עצמו משאר אנשים והוה פירוד כמו צזמן הצמות עכ"ד.

וכיון שמוצא הוא מאחד, לוקחין ד' מינים צאגודה אחת וסוצין המוצא שהוא מאחד להורות על מדת האחדות.

וכדאי לציין דצרי הג"ר יהודה עייאש צספרו שו"ת צית יהודה (תאו"ח סי' י"ח) דאליצא דכ"ע מנהג ההקפה שלנו שמקיפין הבימה זכר למקדש שהיו מקיפין המוצת, אין למנהג זה שורש מהגמרא, ולא היה מנהג זה צימיהם ונתקן צימי הפוסקים, וראה אריכות גדול מזה צספר פרדס אליעזר לסוכות (ח"ג פ"ח).

רמז לסוכה שהוא מצוה קלה

במסכת ע"ז (דף ג.) אמרו חז"ל שע"ל יאמרו אוה"ע להקצ"ה תנה לנו מראש ונעשה, א"ל הקצ"ה שוטים שצעולם, מי שטרח צער צבת יאכל צצבת, אלא אעפ"כ מזה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה, ויש להצין הלא סוכה עולה ציוקר ואמאי קרי לו מזה קלה.

ובמסכת שבת (דף ל"א.) דרשו על הקרא צישעיה (ל"ג ו') והיה אמונת עמך חסן ישועת חכמת ודעת, רומז לששה סדרי משנה, יראת ה' היא אורו, ואפילו הכי אי יראת ה' היא אורו אין אי לא לא, וי"ל סוכה מרמז על אור של יר"ש, להורות דאף שיש צו תורה ומע"ט המרמזין צד' מינים, אי ליכא יראת שמים לא סגי עכ"ד.

ובמאור עינים (לקוטים צהלותך) ביאר מ"ש רז"ל צמסכת שבת (דף י'): לדעת כי אני ה' מקדישכם, אמר הקצ"ה למשה מתנה טובה יש לי צבית גנוי ושבת שמה וכו' מהו צבית גנוי, אך מפני שהיראה נקרא אורו דכתיב צישעיה (ל"ג ו') יראת ה' היא אורו, וצמסכת צרכות (דף ל"ג:) אמרו אין לו להקצ"ה צעולמו אלא אור של יראת שמים בלבד, והיראה מתגלה על ידי שבת, נמצא על ידי השבת ישיג יראה שהוא דבר הגנוז באורותיו עכ"ד.

וזוה הרמז של שבת לסוכה צר"ת צ'סוכות ת'שצו ש'צעת ימים, להורות שסוכה שמרמז על יר"ש שטמון באור השבת.

בסוכות מקבלים בחזרה המצות שניטלו ממנו בעון לה"ר

במדרש תנחומא (אמור פכ"צ) איתא ולקחתם לכם ציום הראשון וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא ואת אמרת ציום הראשון אלא ראשון הוא לחשבון עונות, וביאר דויגד יעקב לסוכות (דף ש"ה) דבעון לה"ר נוטלים ממנו מצותיו ונותנים למי שדיצר עליו, וכשחוזר בתשובה מחזירין אותם לו, וז"ש ראשון לחשבון עונותיו, דעתה מחשצין לכל אחד עונותיו, ולא עונות חצירו ע"כ.

ובשם משמאל (הו"ר) כ' בסוכות מתקנין עון לה"ר שכן ערצה דומה לפה, וצספר פי כהן (דף נ"ו) כ' שסוכות הוא כנגד יעקב איש תם יושב אוהלים, וצערכין (דף ט"ו:) אמרו מאי תקנתו של צעל לה"ר אם ת"ח הוא יעסוק צתורה, וכיון שמתקן עון לה"ר שפיר מקבל צחזרה את המצות שניטלו ממנו ומחשצין לו כל עונותיו ולא של אחרים.

אברהם אבינו הראשון שגילה י"ג מדות של רחמים בספר מגן אצרהס מטריסק (האזינו סוכות) הביא מזה"ק (ח"ג קצ"א:) צפסוק צפרשת שלה (י"ג כ"א) וה' הולך לפניהם יומם דא יומא דא"א דאזיל עס כלהו יומין צסוכה.

ויש לצאר ססוכה נקרא מצוה קלה, צצמעשה רוקח כחצ, מסכת סוכה יש לה ה' פרקים, ור"ת של ה' פרקים עולין ק"ל, וביחד עולין למספק קל"ה, ולזה נקרא מצות סוכה מצוה קלה.

במדבר היו בסוכה מד' דפנים ועתה הקלו בדפנות

למצען ידעו דורותיכם כי צסוכות הושצתי את צנ"י (אמור כ"ג מ"ג) תיבת צסוכות הוא מלא, והטעם הוא מונח רציע.

וי"ל צצמדבר קדמות להחיד"א (מערכת סמך אות י') כחצ סוכות הוא זכר לענני כבוד, ויש מי שחקר דענני כבוד היו מד' רוחות שלמים, וא"כ הסוכה שהוא לזכר לענני כבוד אמאי מכשירין צצ' דפנות כהלכתן וג' אפילו טפת, ויש לומר דבר פשוט, דענני כבוד היו סוכה גדולה אחת וכל ישראל ישצו צמוך סוכה זו, אצל עתה שמוכרת לעשות סוכה לכל אחד וצני ציתו ראה הקצ"ה להקל צדפנות עכ"ל.

ולכן כתיב כי צסוכות הושצתי את צנ"י סוכות מלא ד' דפנים, כי אז צמדבר ישצו צסוכה מד' דפנות, ולכן כתיב תיבת צסוכות מלא, וצכן הטעם מונח רציע שהסוכה צמדבר היתה מד' דפנות.

ראוי שיעשה הקפות בד' מינים כל החג בביהמ"ד אחד

בפרשת אמור אחר חג הסוכות כתיב מצות הדלקת המנורה, והרוקח נתן טעם צזה להורות כמו סוכות הוא שמונה ימים, כן חנוכה הוא שמונה ימים אף שצלילה ראשונה ל"ה נס.

ועוד י"ל צזה, דציפה נוף (אמור דף קס"ו) כחצ צסם יפה ללצ, שיעשה הקפות צד' מינים כל ימי החג צציהמ"ד אחד כמו צציהמ"ק שהיו מקיפין צמקום אחד, ושוב הביא משו"ת משנת יעקב להגאון מקאפיש זצ"ל צא"ח (סימן תרע"א ס"צ) שגס צחנוכה ידליק כל שמונה צמקום אחד, וזה סמיכות של סוכה לחנוכה.

סוכה מביא יראה ויראה הוא באוצר של השבת

בסוכות תשצו שצעת ימים, דורשי רשומות אמרו צ'סוכות ת'שצו ש'צעת ר"ת שצ"ת.

וי"ל צע"ה, דצויגד יעקב לסוכות (דף רצ"ו) הביא מ"ש צמדברש רצה אמור (פ"ל י"צ) שד' מינים מרמזים על ד' כחות שצשראל, אחריו יש צו טעם וריח, ערצה אין צו טעם ואין צו ריח, לולב יש צו טעם ולא ריח, הדס יש צו ריח ולא טעם, יוקשרו כולם אגודה אחת ויתכפרו אלו על אלו, וד' מינים אלו רומזים על ד' כחות צתורה.

תיבת בראשית רומז לד' מינים

בבבני יששכר (סוכות מאמר י' אות כ"ד) כ' על בראשית ברא
אלהים, בראשית נמסר בית רבתי, הנה ב"ת רבתי עולה
אל"ף כ"ד כמנין אתרו"ג לול"ז הד"ס ערצ"ה.

וי"ל דרש"י כ' א"ר יחזק לא היה צריך להתחיל את התורה
אלא מהחודש הזה לכם שהיא מנחה ראשונה שננטו צה ישראל,
ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קי"א ו') כח מעשיו
הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם
לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות ז' גוים, הם אומרים
להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר
בעיניו, צרכו נתנה להם וצרכו נטלה מהם ונתנה לנו.

ובמסכת סוכה (דף ל"ז:): איתא, אמר רבי יוחנן מוליד
ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים
והארץ שלו, הרי שצד' מינים מעידין על הקב"ה שכו"ע
דיליה, וזה הרמז בראשית, ב"ת רבתי עולה כמנין הד'
מינים, שצד' מעידין שכו"ע דיליה ושפיר אומרים להם כל
הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו,
צרכו נתנה להם וצרכו נטלה מהם ונתנה לנו.

צדיקים מבטלים גזרות רעות
ע"י שבוראים שמים חדשים

יש לדרוש סמיכת סוף התורה לתחילתו, לכל האותיות
והמופתים וגו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית ברא
אלהים, בדורע קודש (ד"ה א"ר יחזק) ביאר דברי רש"י כח
מעשיו הגיד לעמו הגיד הוא לשון המשכה, לדדיקים בוראים
שמים חדשים וזכח זה מבטלים גזירות דבעולם החדש ל"ה
גזירה זו, וז"ש כח מעשיו לברוא עולמות - הגיד לעמו המשיך
לעמו שגם הם יעשו כן ויבטלו גזירות, וכעין זה ביאר
הערוה"ב, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, רק
מתחילה ברא אלהים את השמים ואת הארץ, אבל אח"כ גם
צדיקים יכולים לבראות שמים וארץ, וזו מבטלים גזירות.

וז"ש לכל האותיות והמופתים אשר עשה משה לעיני כל
ישראל, זה היה ע"י שצד' עולמות חדשים, בראשית ברא
אלהים את שמים ואת ארץ ואח"כ כח מעשיו לבראות עולמות
הגיד המשיך כח זה לדדיקים, וזכח זה לדדיקים עושים אותיות
ומופתים.

בברכת חג שמח
yonafriedman@thejnet.com

ויש ליתן טעם לזה שאברהם בא עם כל האושפוזין לסוכה, דבספר
ויגל יעקב לסוכות (שמ"ח) הביא ממאור עינים דא"ל היה הראשון
לעורר י"ג מדות של רחמים, ואברהם עם סוכה עולה של"ט כמנין
י"ג היות.

ובעטרת ישועה (יום א' דסוכה אות ח') כתב על ידי מנחת סוכה
נמשכו י"ג מדות של רחמים, כי ז' פעמים סוכ"ה עולה י"ג פעמים
מד"ה, ולכן בא אברהם עם כל הדדיקים שהוא התחיל ב"ג מדות של
רחמים.

ואולי ז"ש כהודעת לעניו מקדם, עניו זה א"ל שאמר ואנכי עפר
ואפר והיה הקדם בזה לעורר י"ג מדות.

בסוכות נמחל חטא העגל וזכו לג"פ אור

בקרן ישועה לסוכות (דף רמ"ז) כתב לצד מה שיסד הפייטן ציור
שחית ליום ז' של סוכות, כל תהיה מנחת סוכה בעיניך קלה כי כנגד
כל מנחת דת חקויה שקולה, דיש בזה רמז שמנחת סוכה היא שקולה
כנגד כל המנחות, כי יש תרי"ג מנחות דאורייתא וז' מנחות דרבנן כתר
תורה, ואלופו של עולם הוא כולל הכל הרי תרכ"א ג' פעמים אור,
וזה רמז הפייטן כי מנ"ת סכ"ה עולה תרכ"א תרי"ג מנחות דאורייתא
עם ז' מנחות דרבנן שנחשב בספה"ק למספר תרכ"א עכ"ד.

והחת"ס והגר"א כתבו שלכן עושין סוכה לעניי כבוד צט"ו תשרי
אף שהיה להם עניי כבוד כל מ' שנים בכל יום, דאחר חטא העגל
אצדו עניי כבוד, ואחר שציוה"פ נתרצה הקב"ה על אותו עון וננטו
ממחרת היו"כ פ' לצנות משכן, חזרו עניי כבוד צט"ו תשרי, וצנח דוד
(בהעלותך) כ' שמאמר יהי אור - מאמר שני של עשרה מאמרות
הוא נגד לא יהיה לך אלהים אחרים על פני דיבור שני בעשרת
הדברות, להורות שרק אם אין פגם של אלהים אחרים אז זוכין ליהי
אור.

ולכן ציוס א' דסוכות שחזרו עניי הכבוד אחר שמחל להם הקב"ה
אותו עון וזכו למנחת סכה, שכן מנ"ת סכ"ה עולה ג"פ אור.

בלעם בירך בנ"י בג' ברכות ומשה הוסיף עוד ד' ברכות

וזאת הזכרה הטעם הוא מונח רביע, יתבאר דבנחלי צינה לשמע"ס
(אות ז"ב) כ' צסס מדרש תנחומא (ברכה) שבנ"י היו ראויין
להתברך צ' ברכות, והיות שצלעם לא צירך אלא ג' ברכות, ברכן
משה עוד ד' ברכות וחשבו ברכה הד' של משה וזאת הזכרה, ולזה
הטעם הוא מונח רביע שמשה הוסיף עוד ד' ברכות.